

Riigikohtu arvamus¹ kohtute seaduse muutmisega seotud justiitsministri määruste muutmisele

Riigikohus soovib avaldada arvamust ainult justiitsministri 15. veebruari 2006. a määruse nr 5 „Kohtute infosüsteemi põhimäärus“ muutmise kohta (KIS põhimääruse muutmise). Teiste määruste muutmise võtab Riigikohus teadmiseks ja arvamust nende osas ei avalda.

Põhimõtteline küsimus: kavandatav KIS põhimääruse § 12 lg 2 p 9 koostoimes lg-ga 3 paneb Riigikohtule kui kohtuasutusele siduva kohustuse: Riigikohus „koostab ... kolmanda astme kohtulahendite kohta andmed, mille koosseisu kuuluvad märksõnad, annotatsioonid ning lahendis käsitletud paragrahvid“. Olemasoleva Riigikohtu töökorralduse järgi on see kohane ja ei ole ette näha, et see peaks muutuma. Siiski ei saa justiits- ja digiminister (JDM) panna määrusega Riigikohtule kui põhiseaduslikule institutsioonile kohustusi. Seetõttu tuleks muudatus jätta eelnõust välja.

Muud olulisemad märkused:

1) Kavandatav KIS põhimääruse § 12 lg 4 sätestab, et andmesubjekti jaoks on kaasvastutavate töötajate kontaktpunktiks kohtuhaldusteenistus, kes tagab ning korraldab vastuste andmise ja suhtluse andmekaitse küsimustes.

Esiteks, termin „andmesubjekt“ koostoimes sättes viidatud andmekaitsele viib järeldusele, et mõeldakse füüsilist isikut kui andmesubjekti IKÜM ja IKS mõttes. Tuleb siiski tähelepanu juhtida Riigikohtu halduskolleegiumi (RKHK) hiljutisele lahendile, milles sisustati HKMS-s sisalduvat „andmesubjekti“ laiemalt viisil, et see hõlmab ka juriidilist isikut (RKHKm nr [3-25-3867/12](#), p 21).

Teiseks, kas tegu on kohustava normiga, st kas andmesubjektil on kohustus pöörduda kohtuhaldusteenistuse poole või on see võimalus? St nt kas kohus, saades andmesubjekti isikuandmeid puudutava taotluse, peab selle edastama teenistusele?

Kolmandaks, RKHK lahendas asjas nr [3-22-2321/42](#) kaebaja taotluse KIS logile juurdepääsuks määrusega, pidades seda sisuliselt taotluseks tutvuda toimikuga. Seega, RKHK hinnangul oli tegu menetlusseadustiku alusel lahendatava õigusemõistmise alla kuuluva küsimusega, millele ei saa vastata kohtuhaldusteenistus kirjaga ja mis eeldab kohtuniku(-e) otsustust määruse vormis. Tuleb möönda, et kirjeldatud lähenemine ei pruugi olla ainuvõimalik. Ka näiteks kohtulahendite nimede varjamine, sh pärast lahendi jõustumist on menetlusseadustiku alusel lahendatav teema. Seega, andmesubjekti õiguste teostamise küsimus vajab põhjalikumalt analüüsi ja kohtusüsteemi ülest ühtset lähenemist: mis on menetlusseadustiku alusel lahendatav õigusemõistmise küsimus, mis halduslik otsustus. Samuti tuleks selgemalt reguleerida võimalikud piirangud andmesubjekti õiguste teostamisel (eelkirjeldatud logidele juurdepääs). Tegu on pikemat aega pea kõigile kohtutele probleeme tekitanud küsimustega, mistõttu tuleks praktilised juhtumid kaardistada, analüüsida ja lahendada need valdkondade üleselt kohtute ja JDM koostöös (piirangud andmesubjekti õiguste teostamiseks peavad sisalduma seaduses (IKÜM art 23 lg 1 p f)).

¹ Riigikohtu arvamus ei väljenda Riigikohtu siduvat seisukohta. Riigikohus kujundab siduvaid seisukohti ainult kohtuasjade menetlemisel Riigikohtus.

Muud märkused:

KIS põhimääruse §-st 4 jäetakse välja andmekogud, millega on KIS liidestatud. Seletuskirjas selgitatakse, et kavas on KIS liidestada veel teiste andmekogudega. Andmesubjekti seisukohast muutub olukord halvemaks, kuna ta ei tea, kust tema KIS-is sisalduvad isikuandmed võivad pärineda, kui ta ise ei ole neid kohtule esitanud. Seeläbi on tal isikuandmetes vea avastamisel ka keeruline asuda enda õigusi kaitsma, kuna tal võib puududa arusaam, kust viga võib olla alguse saanud ja kuhu see võib olla edasi levinud (KIS põhimäärus siin talle enam ka selgust ei loo). Iseenesest ei ole põhjust vastustada muudatust, kuid Eestil tuleb regulatsioone luues tagada selgus, kuidas andmesubjekt saab oma õigusi kasutada olukorras, kust andmekogud on ristkasutuses ja andmesubjektil ei ole ülevaadet, kuidas tema isikuandmed liiguvad, sh kust asja lahendamisel kasutatavad isikuandmed pärinevad (vrd 1.01.2027 jõustuva HMS § 7.1 lg 5 esimene lause). Mõistagi on tal ka IKÜM või IKS alusel võimalik seda küsida, kuid see koormab töötajat enam kui üldregulatsioonis loodud selgus.